

Bojana Mesec

KAKOVOST VISokega ŠOLSTVA IN FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Poročilo obravnava zagotavljanje in spremljanje kakovosti dela in študija na Fakulteti za socialno delo. Odgovarja na vprašanja, kako je kakovost visokega šolstva razumljena na tej fakulteti, kakšna je bila kakovost dela pred razvojem bolonjske prenovne programov in kako je potekala reorganizacija Fakultete za socialno delo. Avtorica opisuje vpliv strategije in smernic Univerze v Ljubljani na preoblikovanje programov socialnega dela na fakulteti.

Gljučne besede: akreditacija, študij, zgodovina, prenova, KUL.

Doc. dr. Bojana Mesec je zaposlena na Fakulteti za socialno delo in se ukvarja s področjem organizacije in menedžmenta v socialnem delu. Pripomogla je k razvoju in uveljavitvi bolonjskega prvostopenjskega programa socialno delo. Kontakt: bojana.mesec@fsd.uni-lj.si.

QUALITY OF HIGHER EDUCATION AND THE FACULTY OF SOCIAL WORK

The report deals with providing and following the quality of work and study at the Faculty of Social Work. It answers questions such as: how the quality of higher education is understood at the faculty, what was the quality of work before the development of Bologna curricular reform, and how the renovation of the faculty looked like. The author describes the influence of guidelines and strategies of the University of Ljubljana on transformation of social work programmes at the faculty.

Keywords: accreditation, study, history, curricular reform.

Bojana Mesec, Assistant Professor at the Faculty of Social Work, University of Ljubljana, deals with the study fields of organisation and management in social work. She contributed to development and introduction of social work Bologna programme on the undergraduate level. Contact: bojana.mesec@fsd.uni-lj.si.

Uvod

Kakovost visokega šolstva je bila ena od začrtanih smernic bolonjske reforme. Kakovost šolstva naj bi namreč povečala nacionalno konkurenčnost v svetu in na posvetu o visokem šolstvu v Sloveniji je Kralj (2015) dejal, da sta kakovost univerz in konkurenčnost države zelo soodvisni in da je nujno spremeniti sistemske vidike kakovosti visokega šolstva, saj je po njegovem mnenju prav to šibka točka slovenskih univerz. Meni, da ugled in kakovost slovenskega visokega šolstva zmanjšuje problem neučinkovitega nadzora in pomanjkljive odgovornosti ponudnikov visokošolskih storitev do študentov in javnosti.

Kakovost na Univerzi v Ljubljani je tema, ki jo zadnjih deset letih obravnavamo na vseh forumih in sejah, pa vendar še vedno nima dovolj velikih rezultatov, da bi lahko bili zadovoljni. Veliko pomanjkljivosti je povezanih s slabo zakonodajo ali z nespoštovanjem zakonov in s predpisovanjem pravil kakovosti, ki včasih nimajo logične povezave z uspešnostjo študija.

Hribar (2015) je na istem posvetu podaril zelo aktualno temo povezave gospodarstva z visokim šolstvom. Te v slovenskem prostoru skoraj ni, saj se univerze skoraj ne zmenijo za potrebe gospodarstva (*ibid.*). Kljub ustanovitvi Nacionalne agencije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS) se zdi, da prave kakovosti ni mogoče zagotoviti brez sodelovanja ne samo vseh univerz v Sloveniji, ampak tudi gospodarstva, politike zaposlovanja, osnovnega in srednjega šolstva in politike.

Osnovni cilj, ki ga bodo univerze morale v prihodnje sprejeti in upoštevati, bo torej predvsem sodelovanje na vseh družbenih ravneh z namenom povečati kakovost študija in s tem tudi povečati zaposljivost študentov.

Kako kakovost visokega šolstva razumemo na Fakulteti za socialno delo

Izobraževalna ustanova za socialno delo – njena najnovejša formalna oblika je Fakulteta za socialno delo – je bila vsa leta svojega obstoja (od leta 1955, takrat še kot Višja šola za socialne

delavce) steber razvoja socialnega dela in področja socialnega varstva na sploh. Njeni sodelavci smo razvili visoko raven poučevanja socialnega dela, ki temelji predvsem na lastni znanstveni in raziskovalni dejavnosti in tudi na dobrem poznavanju mednarodnih trendov. Fakulteta je nosilka in pobudnica številnih inovacij, brez katerih bi si le s težavo predstavljali socialno delo v Sloveniji. Zaposleni na Fakulteti za socialno delo smo razvili oblike in metode dela, ki so temelj sodobnega socialnega dela v Sloveniji: svetovalno delo, delo s skupino, skupnostno delo, ulično delo, delo z družino ipd. Vzpostavili smo temelje prostovoljnega dela, akcijskega raziskovanja, kvalitativne analize; ti niso le vplivali na stroko socialnega dela, temveč so imeli tudi širši pomen v slovenskem družboslovju in humanistiki.

Leta 2007 smo se zavestno odločili, da raziščemo naše notranje okolje in skušamo vanj vnesti spremembe, ki bi v dobi vsesplošnega napredka ne samo prinesle svežo organizacijsko kulturo, ampak bi vplivale tudi na razvoj študija socialnega dela po novih bolonjskih načelih. Že oktobra 2006 smo se lotili obsežnega strateškega načrtovanja. V njem so sodelovali vsi zaposleni na Fakulteti za socialno delo in tudi študentke in študentje socialnega dela.

Raziskovanje smo začeli z odkrivanjem obstoječega notranjega okolja, in sicer po načelu »prednosti, slabosti, priložnosti«. Izdelali smo obsežen dokument in na njem še v prihodnjih letih ustvarjali nove pristope za bolj kakovostno in strokovno delo s študentkami in študenti socialnega dela. Na letni strateški konferenci, ki smo jo leta 2007 izvedli na Šmarjetni gori nad Kranjem, smo potrdili naše ugotovitve in se strinjali, da je delo, ki smo ga začeli, pomembno tako v organizaciji kot tudi zunaj nje (Poročilo o kakovosti za leto 2007). S tem je bil narejen pomemben korak pri uvajanju novih študijskih programov socialnega dela.

Leta 2009 se je Fakulteta odločila za popis procesov, ki naj bi pomagal prepoznati tveganja poslovanja. Zaposleni so odgovarjali na različna vprašanja, povezana z zaposlitvijo, organizirano-stjo, strokovno usposobljenostjo in učenjem, odnosom do kakovosti, nagrajevanjem, notranjim komuniciranjem in informiranjem, notranjimi odnosi, vodenjem, pripadnostjo, poznavanjem poslanstva, vizije in ciljev organizacije, z motivacijo in zavzetostjo, razvojem kariere, inovativnostjo in iniciativnostjo ter zadovoljstvom zaposlenih.

Rezultati so pokazali, da ima večina zaposlenih jasno predstavo o tem, kaj se od njih pričakuje pri delu, in tudi o tem, kakšen je njihov položaj v organizacijski shemi fakultete. Opaženo je bilo, da so naloge zaposlenih jasno opredeljene in da vodje pravočasno sprejemajo odločitve.

Glede usposabljanja in učenja so se zaposleni v veliki večini strinjali, da imajo priložnost za dodatno izobraževanje, da so na fakulteti zaposleni le ljudje z ustrezno izobrazbo, da pa veliko ljudi ni seznanjenih s tem, kakšna izobraževanja so na voljo oz. kakšna je njihova vsebina. To se je po večini izboljšalo v zadnjem obdobju, ko je Univerza v Ljubljani ponudila brezplačna izobraževanja z različnimi temami, ki so potrebne za kakovostnejše izvajanje pedagoškega dela na univerzi (Projekt KUL 2014).

Tako pedagoški kot tudi administrativni delavci se zavedajo, kako zelo pomembna je kakovost njihovega dela, in želijo po svoji moči prispevati k doseganju standardov kakovosti, ki so začrtani v pravilnikih Univerze v Ljubljani. Vsi oddelki imajo jasno začrtane cilje in standarde kakovosti in soglašajo, da sta na Fakulteti za socialno delo kakovost dela in količina dela enako pomembni postavki.

Kategorija nagrajevanje je velik izziv za prihodnost, saj so se tu pokazala največja nasprotovanja. Večina vprašanih je menila, da slabo opravljenemu delu ne sledi ustrezna graja oziroma kazen in da se uspešnost praviloma ne vrednoti po dogovorjenih ciljih in standardih. Pokazalo se je tudi, da niso vsi zaposleni enako obremenjeni in da tisti, ki imajo večje obremenitve, za dodatno delo niso ustrezno stimulirani.

Kakovost dela na Fakulteti za socialno delo pred razvojem bolonjske preнове programov

Delo na strateških konferencah Fakultete za socialno delo je bilo vedno uspešno in polno novih idej. Leta 2007 še posebej, saj smo resno začeli sestavljati nov bolonjski program »socialno

delo«. Kot vedno je bilo delo zastavljeno predvsem vsebinsko, zato smo ob koncu prenove imeli popolnoma nov, svež in aktualen program, ki je upošteval nasvete strokovnjakov iz prakse in tudi želje študentk in študentov.

Hkrati s prenovo pa smo se veliko ukvarjali s kakovostjo dela, študija in življenja na Fakulteti za socialno delo. Pomembnost raziskovanja naše notranje kulture je bila prioriteta in tega smo se lotili z zagnanostjo in motiviranostjo.

Pred osmimi leti smo svoje prednosti opredeljevali drugače, kot bi jih danes. Prepričana sem, da so bile opredelitve prave in so kazale dejansko stanje v takratnih nekriznih razmerah. Danes bi seveda našli drugačne vrednote, prepričana pa sem tudi, da bi jih bilo veliko manj.

Največkrat omenjene odlike fakultete so bile kolegialnost, dobra skupinska dinamika, solidarnost, pripadnost, odsotnost rivalstva, dober odnos do študentov, demokratičnost, preprostost, strpnost ipd.

Katedre so poudarjale svojo enotnost, široko znanje, prepoznavnost in veliko povezanost, kot fakulteta pa smo bili ponosni na kongresno dejavnost, priznanje javnosti, dober pretok znanja v prakso in prilagajanje študija študentkam in študentom z ovirami.

Prednost zaposlenih na Fakulteti za socialno delo je predvsem njena majhnost in s tem možnost, da kolektiv nenehno neguje strokovno komunikacijo, ki generira zelo veliko strokovnih idej prav tako pa tudi zavest o tem, da je socialno delo praktična, dejavna znanost, ki jo je treba nenehno spreminjati. Veliko je k temu pripomoglo tudi to, da v Sloveniji nimamo konkurence, pa tudi večkrat omenjeno negovanje tradicije in vrednot naših predhodnikov.

Spremljanje kakovosti v skladu s strategijo Univerze v Ljubljani

Fakulteta je bila vedno odprta za ideje iz prakse, ki so prihajale tako od strokovnjakov kot tudi od uporabnikov. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da smo svojem delovanju tesno vezani tudi na strategijo Univerze v Ljubljani (Strategija Univerze v Ljubljani 2006–2009, 2012–2020), katere vodilo je predvsem kakovost študija in dela na njenih članicah.

Leta 2013 je Univerza v Ljubljani začela izvajati projekta KUL (Kakovost Univerze v Ljubljani), v katerega je bilo vpetih vseh 26 članic. Na svoji spletni strani so kot informacijo zapisali, da je prva vrednota Univerze v Ljubljani doseganje akademske odličnosti, torej zagotavljanje čim večje kakovosti. Ta vrednota se kaže tudi v Strategiji Univerze v Ljubljani 2012–2020 (2012), ki jasno opredeljuje razvoj področja kakovosti. V skladu z vrednotami in strategijo univerza strokovno in kontinuirano skrbi za svojo kakovost.

V zadnjih letih je Univerza v Ljubljani na podlagi analiz kakovosti prepoznala področja, ki so potrebna izboljšav, in oblikovala primerne ukrepe. Pri tem je premišljen in poglobljen proces samoevalvacije Univerze v Ljubljani, ki je pred kratkim potekal v okviru ponovne akreditacije Univerze v Ljubljani, pomembno pripomogel k še boljšemu razumevanju zdajšnjega stanja kakovosti in načrtovanja ukrepov.

Za Fakulteto za socialno delo je bila to dobra priložnost, da na podlagi ciljev, ki jih je določil projekt KUL (2014), nadaljuje začeto delo v zvezi s kakovostjo dela in študija. Tole so cilji, ki so bili določeni v okviru projekta:

- povezati sistem kakovosti z uresničevanjem strategije UL,
- vsebinsko in izvedbeno posodobiti obstoječe mehanizme kakovosti,
- vzpostaviti nove mehanizme za krepitev kakovosti članic UL,
- izvesti mednarodne programske in institucionalne evalvacije in akreditacije,
- podpreti zaposlene na UL z znanjem in spretnostmi za krepitev kakovosti,
- dopolniti študijsko ponudbo z novimi interdisciplinarnimi programi,
- povečati ozaveščenost glede stalne skrbi za kakovost,
- pospešiti izmenjavo dobrih praks znotraj UL.

Cilji so se v letih 2012–2015 uresničevali z aktivnostmi, pri katerih je sodelovala tudi Fakulteta za socialno delo:

- razvoj in nadgradnja sistema kakovosti UL (integracija procesov kakovosti in upravljanja, vzpostavitev notranjih podpornih obiskov članic, prenova študentske ankete, evalvacija in nadgradnja tutorskega sistema UL, vzpostavitev sistema in orodij spremljanja zadovoljstva med zaposlenimi, izobraževanja zaposlenih na UL, analiza praktičnega usposabljanja na dveh članicah UL in razširitev dobrih praks na druge članice, digitalizacija študijskih programov),
- analiza 180 študijskih programov prve in druge stopnje,
- oblikovanje metodologije za pripravo in spreminjanje študijskih programov na Univerzi v Ljubljani,
- mednarodne akreditacije in evalvacije (6 članic),
- priprava 10 interdisciplinarnih izbirnih predmetov.

Schmidt (2015) meni, da sistem kakovosti visokega šolstva v Sloveniji še ni zaživel in da ima več pomanjkljivosti, predvsem mu manjka vizije in politične volje, to pa onemogoča izvajanje sprejetih strategij v praksi. Posledici takšnega pristopa sta stihijsko delovanje vseh vpletenih in komercializacija visokega šolstva na račun kakovosti izobraževanja.

Reorganizacija Fakultete za socialno delo

Želja, ki se je na začetku leta 2007 izoblikovala na senatu Fakultete za socialno delo (Zapisnik senata FSD 2007), je bila določiti novo poslanstvo, vizijo, popisati procesov, oblikovati novo strukturo in izboljšati oz. spremeniti delovno ozračje na fakulteti. Sestavili smo štiri delovne skupine, ki so se v naslednjem letu intenzivno ukvarjale s štirimi področji:

- poslanstvo in vizija,
- struktura in procesi,
- kadrovski načrt,
- delovno ozračje.

Omenjena področja so bila izhodišča za strateško konferenco in tudi podlaga za vsebinsko prenovu študijskih programov. Delovne skupine so vsak mesec poročale na kolegijih in senatih in razvila se je zelo zanimiva in plodna razprava o namenu in nalogah oz. poslanstvu izobraževanja za socialno delo. Kot že večkrat v zgodovini šole za socialno delo smo strokovno izpeljali proces izražanja svojih stališč in se tudi znova naučili poslušati in sprejemati ideje drugih. Med članicami Univerze v Ljubljani smo bili eni redkih, ki smo že pred začetkom prenove študijskih programov zelo temeljito obravnavali tudi celotni okvir socialnega dela in njegove pojavnosti v družbi.

Kaj smo se iz konkretnega dela naučili? Sprejeli smo nova spoznanja o tem, kaj Fakulteta za socialno delo pomeni v okolju, kako jo dojemamo njeni zaposleni, prvič smo si priznali, katere so naše slabosti in kaj nas mora voditi v prihodnosti. Izpostavljene so bile prednosti, kot so povezava med teorijo in prakso, ki združuje skupnost akademikov, praktikov, študentov in uporabnikov socialnega dela, tradicija akcijskega raziskovanja ter projektne in prostovoljne dela, mednarodna prepoznavnost in družbena angažiranost.

Med slabostmi so bila vidna slaba številčna razmerja med učitelji in študenti, ki niso dovoljevala intenzivnih oblik študija za kakovostnejše delo, premalo praktičnega dela, premalo sinergij med raziskovalnim delom, dopolnilnim izobraževanjem in publiciranjem, neuravnoveženost raziskovanja po posameznih področjih in negotovost zaposlovanja.

Kako nas je to pripravilo na globalno krizo, ki je sledila? Do danes smo sestavili kar nekaj zelo dragocenih dokumentov, ki so bili in so še vedno pomoč pri razumevanju procesov, ki potekajo na Fakulteti za socialno delo. Popis procesov je dokument, ki nam ga zavidajo skoraj vse članice Univerze v Ljubljani, in je v prihodnosti lahko temelj za spreminjanje in dopolnjevanje delovanja zavoda. Uspešno smo na podlagi raziskovanja notranjega okolja končali prvo akreditacijo študijskih programov na vseh treh stopnjah, akreditacijo Univerze v Ljubljani in zdaj tudi oddali novo akreditacijo študijskih programov na prvi in drugi stopnji ter prvo akreditacijo nacionalnega doktorskega študija.

Skoraj končali smo s pripravami na razširitev prostorov, ki bo odpravila največji manko pri kakovosti dela in študija na Fakulteti za socialno delo. Upamo, da bomo z odobritvijo nove akreditacije vseh programov dobili tudi nove prostore, ki bodo tako zaposlenim kot tudi študentom v veliko olajšanje pri izvedbah predavanj, seminarjev in vaj.

Ob koncu si upam trditi, da smo dolgotrajen proces izvedli uspešno in s tem pripomogli k boljši kakovosti dela in študija, da pri tem nismo zanemarili tradicije šole in da komaj čakamo na nove izzive, ki nas čakajo v prihodnje.

Viri

- Hribar, S. M. (2015), Kakšne kadre potrebuje slovensko gospodarstvo? *Stanje in vizija visokega šolstva v Sloveniji*. Posvet o visokem šolstvu, 9. aprila 2015, SAZU, Ljubljana.
- Kralj, J. (2015), Slovenija in visoko šolstvo: hitimo prepočasi. *Stanje in vizija visokega šolstva v Sloveniji*. Posvet o visokem šolstvu, 9. aprila 2015, SAZU, Ljubljana.
- Poročilo o kakovosti za leto 2007 (2008). Dostopno na: <http://www.fsd.si/fakulteta/dokumenti/porocila/> (11. 11. 2015).
- Projekt KUL (2014). Dostopno na: http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/kakovost/projekt_kul/ (11. 11. 2015).
- Schmidt Ž. (2015), Strategija brez vizije. *Stanje in vizija visokega šolstva v Sloveniji*. Posvet o visokem šolstvu, 9. aprila 2015, SAZU, Ljubljana.
- Strategija Univerze v Ljubljani 2006–2009 (2006). Dostopno na: http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/strategija_ul/ (11. 11. 2015).
- Strategija Univerze v Ljubljani 2012–2020 (2012). Dostopno na: http://www.uni-lj.si/o_univerzi_v_ljubljani/strategija_ul/ (11. 11. 2015).
- Zapisnik senata FSD (2007), z dne 28. 3. 2007. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (arhiv).